

ו. היתה יושבת ביניהם, אפילו נוגעת בהם – פטור מלשלה, (על כתיב, וזו אינה עליהם). מעופפת עליהם ואינה רובצת, אם אינה נוגעת בכנפיה – פטור, ואם נוגעת בקן בכנפיה – חייב. (רובצת ולא דוקא יושבת). ודוקא כשנוגעת מלמעלה אבל נוגעת מן הצד – פטור. יושבת בין שני רובדי אילן – רואים, כל שאם תשמט נופלת עליהם – חייב, ואם לאו (שנופלת לצדדים) – פטור. (בתוס' משמע שנסתפקו לומר שאעפ"י שאם תשמט נופלת עליהם, אינו חייב אלא אם היא נוגעת בהם מן הצד).

דף קמא

כ. א. שלחה וחזרה – האם חייב לשלחה שוב? האם מותר לתפוש את האם מיד אחר שילוחיה?
 ב. כאשר האם על הבנים – האם מותר ליטול את האם ולשלח הבנים?
 ג. נטל את הבנים והחזירם לקן ואחר כך חזרה האם – האם יש עדיין מצות שילוח? והאם מותר לכתחילה ליטול את הבנים בעוד האם רובצת עליהם?
 ד. עבר ונטל את האם על הבנים – מה דינו? ומה הדין כשנטלה ע"מ לשלחה?
 ה. מה הדין בשני המקרים הללו – כשנצרך לצפורים לדבר מצוה, כגון לטהרת מצורע?
 ו. האם לוקין על לאו הניתק לעשה? האם לוקין על השב לקחת עומר השכחה והמכלה פאת שדה?
 ז. כמה הוא שיעור שילוח? במה משלחה?
 ח. יוני שובך ועליה – האם יש בהם מצות שילוח? והאם קנאן אדם על ידי חצרו ואת ביציהם?
 א. שלחה והחזירה, אפילו מאה פעמים – חייב לשלחה. (שלח – לעולם משמע).
 שלחה ולא חזרה – מותר ללכדה וליטלה.

ב. אסור ליטול האם ולשלח הבנים, (והעושה כן עבר על 'לאו' ו'עשה' לא תקח האם... שלח תשלח... וי"א שנטילת האם ללא הבנים אינו 'לאו' אלא 'עשה').

ג. נטל את הבנים – זכה בהם, ושוב פקעה ממנו מצות שילוח, גם אם החזירן וחזרה האם, שהרי זה 'מזומן'. ואולם אסור לזכות בבנים כל עוד האם עליהן. (רב). שלח תשלח את האם והדר ואת הבנים תקח לך. וכתב החזו"א (קעה, א) שאין הזכיה פוטרנו מן השילוח, כיון שזכה בעת שהיא רובצת ונתחייב בשילוח. ואיסור זה – י"א שהוא לאו הבא מכלל עשה, וי"א שאיסורו משום שביטל מצות השילוח. ודנו האחרונים אם מותר ליטול הבנים כשנצרך לדבר מצוה. ע' מנ"ח תקמה, יג; חות יאיר – סז; חסדי דוד על התוספתא. ויש מי שכתב בדעת הרמב"ם שאין איסור בדבר אלא מדרבנן. ע' כס"מ – מכירה כג).

ד. הנוטל את האם על הבנים – לר' יהודה, לוקה ואינו משלח (דשלח – מעיקרא משמע). לחכמים, משלח ואינו לוקה. (ואם לא שילחה תוך כדי-דיבור ללקיחתו, שעה שהתרו בו – למאן דתני קיימו ולא קיימו, לוקה. כן דעת רש"י כאן ודלא כמש"כ במכות טו. ומדברי הרמב"ם מבואר שאם ישלח אפילו אחר כדי-דיבור, ייפטר מן המלקות לכו"ע. ועתוס' מכות טו). ואולם אם שיבר כנפיה או הרגה וכדו', שבטלה אפשרות השילוח – לוקה לכל הדעות.
 נטל על מנת לשלחה – לא עבר ב'לאו', אבל מצווה ב'עשה' לשלחה.

ה. בכל אופן חייב לשלח האם, הן אם כבר עבר על הלאו הן אם נטל ע"מ לשלחה ולא עבר בלאו – ואפילו נצרך לצפור לדבר מצוה. (שלח תשלח – ריבה).

ו. אין לוקין על לאו הניתק לעשה, הן לחכמים הן לר' יהודה. (כ"ה למסקנא). אבל השב לקחת את עומר השכחה, או המכלה פאת שדהו – שנינו בברייתא שלוקה, לפי שאינו לאו הניתק לעשה, כי העשה שנאמר בו היינו מעיקרא, ואינו תיקון ללאו.

ז. משלחה כדי שתצא מתחת ידו. (פירוש, משליטתו, כל עוד אינה חופפת על הקן והיא בורחת ואינו תחת ידו לתפשה. עפ"י חו"א). לרב הונא, אפשר לשלחה ברגליה ואין צריך בכנפיה. (לדעת רש"י, הכוונה שגם אם נוטל כנפיה ומשלחה והלכה ברגלה, קיים מצות שילוח). ולרב יהודה – דוקא בכנפיה. (מהרמב"ם נראה (כ"כ הר"ן) שמפרש כפירוש הראשון המובא ברש"י, שנחלקו אם אוהו בכנפיה או ברגליה ומשלחה). וסיפרו על אדם שגזז כנפיה ושילחה, וחייבו ר' יהודה להשהותה עד שתגדל כנפיה, וישלחנה. וגם הכהו מכת מרדות (ליסרו ולהוכיחו שלא ירגיל בכך, עד שיקבל עליו. עפ"י רש"י).

ח. יוני שובך ועליה – חייב לשלחן, לפי שלא זכה בהן ואינן שלו. ואין קונה לו חצרו שלא מדעתו – לפי שאסור לו לזכות בביצים עד שישלח האם, וכל שהוא עצמו אינו זוכה, גם חצרו אינה זוכה עבורו. (ואם יאמר בפירוש שתקנה לו חצרו, אפשר שקונה. מג"ח תקמה, יד. וכן יש לדייק קצת מלשון הריב"ש בתשובה שצד). ואולם אם האם יצאה מהקן – זכתה לו חצרו בביצים, ושוב אין בהם מצות שילוח, שהרי הם שלו והוי מזומן. (ראשונים).

ואעפ"י שבעל החצר לא זכה בהם, אם עבר אדם ונטלן תחת האם, אעפ"י שאין כאן גזל גמור, יש כאן גזל משום דרכי שלום. וכן אם בא קטן ונטלן – אביו חייב להחזיר מפני דרכי שלום. לפי צד אחד בגמרא יש משום 'דרכי שלום' גם כלפי נטילת האם. ולה'אבע"א' (לפרש"י), אין באם שום איסור. (הרמב"ן הקשה מברייתא בסנהדרין שיש באם גזל משום דרכי שלום, ופרש בגמרא פירוש אחר, ולדבריו לכל הדעות יש באם משום דרכי שלום, וההבדל בין שתי הלשונות אם יש גם בביצים משום דרכי שלום. וערשב"א שיישב שיטת רש"י).

בריך רחמנא דסייען